

УДК 342.534.2

ДЕПУТАТСЬКИЙ ІМУНІТЕТ: МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ

Студ. І.М. Цуканова, гр. БП-2-17
Науковий керівник проф. А.Ю. Олійник
Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Українське законодавство містить правову колізію, яка полягає в надто широкому трактуванні принципу депутатської недоторканності, яка фактично перетворюється на всюдозволеність та невідповідність законам.

Для досягнення вказаної мети було поставлено такі завдання дослідження:

- визначити поняття депутатської недоторканності в Україні;
- показати місце недоторканності в статусі народного депутата;
- зробити висновки і пропозиції.

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єкт дослідження – суспільні правовідносини, що виникають під час реалізації депутатської недоторканності. Предмет дослідження – конституційно-правове регулювання депутатського імунітету.

Методи та засоби дослідження. Відповідно до мети та з урахуванням об'єкту та предмету дослідження було використано світоглядні, загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Зокрема, за допомогою формально-логічного, діалектичного та історичного методів було досліджено конституційно-правовий статус народного депутата та динаміку його розвитку, взаємозв'язок з депутатським імунітетом.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що дана робота є системним дослідженням, спрямованим на формулювання пропозицій щодо меж депутатського імунітету та його законодавчого регулювання в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду. За результатами проведеного дослідження, було підготовано теоретичні і практичні пропозиції і рекомендації.

Результати дослідження. Депутатська недоторканність є не суб'єктивним правом, привілеєм окремого індивіда, а складовою статусу народного депутата України. У 2014 році Україна розпочала дієві кроки на шляху до вдосконалення законодавства та реформування у сфері діяльності органів державної влади. Зокрема, цей рік був ключовим і для змін у діяльності українського парламенту. Саме депутати представляють і захищають інтереси суспільства. Тому держава, в свою чергу, надає депутатам імунітет, тим самим дає зрозуміти важливість їхньої діяльності. Народний депутат України — особа, обрана до складу Верховної Ради України на депутатський мандат. Важливою конституційною гарантією правового статусу народних депутатів України є депутатська недоторканність, вона має цільове призначення — забезпечення безперешкодного та ефективного здійснення народним депутатом України своїх функцій. Вона не є особистим привілеєм, а має публічно-правовий характер. Її головною метою є «забезпечити ефективність діяльності парламентарія з метою максимальної реалізації ним свого мандата». Стаття 80 Конституції України проголошує, що: 1) Народним депутатам України гарантується депутатська недоторканність. 2) Народні депутати України не несуть юридичної відповідальності за результати голосування або висловлювання в парламенті та його органах, за винятком відповідальності за образу чи наклеп. Це означає, що народний депутат України і після припинення депутатських повноважень не може бути притягнений до юридичної відповідальності за зазначені дії. 3) Народні депутати України не можуть бути без згоди Верховної Ради України притягнені до кримінальної відповідальності, затримані чи заарештовані. Депутатська недоторканність передбачає також особливий порядок притягнення до кримінальної відповідальності,

затримання чи арешту народних депутатів України. Вони не можуть бути без згоди Верховної Ради України притягнені до кримінальної відповідальності, затримані чи заарештовані (частина третя статті 80 Конституції України). Поняття депутатської недоторканності виключає юридичну відповідальність народного депутата України за результати голосування або висловлювання у парламенті та його органах, за винятком відповідальності за образу чи наклеп, можливість притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності, його затримання чи арешт без згоди Верховної Ради України. Але, все ж таки, візьмомо до уваги те, що в Регламенті немає чітко прописаних в межах закону норм, та реалізації норм які деталізують положення процедури затримання народних депутатів. Як ми знаємо, щодо КАСУ, то народних депутатів можна затримати лише з моменту пред'явлення обвинувачення. Щодо сьогодення, то неодноразово виникало питання скасувати депутатську недоторканність, в зв'язку з цим, у Верховній Раді було проведено круглий стіл на тему: «Депутатський імунітет та індемнітет. Зміни до Конституції». На круглому столі були висловлені позиції депутатських фракцій та груп щодо доцільності скасування чи обмеження депутатського імунітету, та його імовірного впливу на систему стримувань і противаг. «Депутатська недоторканність є частиною європейської конституційної традиції, разом з тим, це питання у різних країнах Європи на практиці вирішується по-різному», - зазначив глава Офісу Ради Європи в Україні Мортен Енберг. За його словами, у політичних системах, які довго функціонують і побудовані на принципах верховенства права, члени парламенту користуються адекватним захистом за допомогою інших механізмів і не потребують спеціального імунітету.

Отже, 19 липня 2017 року народні депутати внесли до Верховної Ради законопроект про внесення змін до Конституції України, яким пропонується скасування депутатської недоторканності. 17 жовтня 2017 року був внесений президентський законопроект (№7203), який передбачає обмеження депутатської недоторканності з 1 січня 2020 року. Парламент проголосував за включення обох законопроектів до порядку денного сьомої сесії та направив до Конституційного суду. Конституційний суд, в свою чергу, визнав обидва законопроекти такими, що відповідають Конституції України. Тому 20 вересня 2018 року парламент проголосував за проект Постанови про подальшу роботу над законопроектом про внесення змін до Конституції України (щодо недоторканності народних депутатів) (№7203/П1) – за основу та в цілому.

Висновок: Недоторканість народного депутата, яка є його правом та привілеєм, не може порушувати права інших громадян, а також вступати в суперечність з принципом верховенства права, при якому сила закону є однаковою для всіх. У цьому розумінні українське законодавство містить правову колізію, яка полягає в надто широкому трактуванні принципу депутатської недоторканності, яка фактично перетворюється на всюдозволеність та непідвладність законам. Виникає потреба у внесенні подання до Конституційного Суду з проханням дати роз'яснення щодо меж депутатського імунітету, який може бути ініційований як Міністерством внутрішніх справ України чи народними депутатами, так і Президентом України.

Література:

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України
[<https://portal.rada.gov.ua/fsview/162876.html>]
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. Поточна редакція від 21.02.2019 р.
3. Електронне джерело /
https://uk.wikipedia.org/wiki/Народний_депутат_України#Заробітна_платня